

Proje Ana Alanı : Sosyoloji

Proje Tematik Alanı :Sürdürülebilir Kalkınma

Proje Adı (Başlığı) :Trabzon İlinde Sürdürülebilir Kalkınma Örneği: Fındık Üretimi

PROJE ÖZETİ

Karadeniz Bölgesinde birçok ailenin bütçesine ekonomik katkı sağlayan fındık çevresel, sosyal ve ekonomik öneme sahiptir. Bunun yanında fındık üreticileri, çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır. Fındık üretiminin artması ve devam etmesi bölgenin sürdürülebilir kalkınması için oldukça önemlidir. Bu projede Trabzon'daki fındık üretiminde karşılaşılan sorunlar tespit edilerek üretimi artırmak ve sürekliliğini sağlamak için çözüm önerilerinde bulunuldu. Ayrıca bu projeye teknolojik imkânlar kullanılarak fındık üretiminin geliştirilmesi ve ülke ekonomisine katkı sağlaması için yapılabilecekler araştırıldı.

Elde ettiğimiz verilerin en önemlisi fındık üreticilerinin büyük çoğunluğunun babadan öğrendikleri bilgilerle üretimi devam ettirmeye çalıştıkları görülmüştür. Türkiye'de üretimin fazla olmasına rağmen verimin düşük olmasının nedeni üreticilerin eğitim düzeyinin düşük olması ve insanların birincil geçim kaynağı olarak fındık tarımını görmemesidir. Yaptığımız literatür taramasında Trabzon'da fındık tarımı, tarımdaki sorunlar ve çözüm önerileri ile ilgili çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Ancak şu ana kadar yapılan projelerde sorunlara farklı çözümler getirilememiştir. Bizim çalışmamızda var olan bu sorunlara farklı öneriler getirilmiştir. Sorunların tespiti için Trabzon'daki fındık üreticileri ile anket yapılmış yapılan anketler değerlendirilmiştir. Bunun yanında İl Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğündeki ayrıca Trabzon Ziraat Odasındaki yetkili memurlarla görüşülerek bölgedeki fındık tarımı ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır.

Anahtar Kelime: Fındık tarımı, Üretici sorunları, Çözümler

Projenin Amacı

Trabzon'da tarım ürünlerinin çeşitliliği coğrafi şekillerin dağlık ve engebeli olması sebebiyle sınırlıdır. Fakat fındık, eğimi fazla olan bahçelere de dikilebildiği için Trabzon'daki meyve bahçelerinin büyük bir kısmını oluşturur. Projemizin amacı Trabzon'da büyük bir geçim kaynağı olan fındık tarımının, üretim aşamalarındaki sorunlarının belirlenip bu sorunlara çözüm yolları üretilmesidir. Bu projeye fındık tarımının teknolojik imkânlarla geliştirilmesi bu sayede fındık kalitesinin ve veriminin artırılması ayrıca ülke ekonomisine katkı sağlanması için yapılabilecekler araştırılmıştır.

Türkiye fındık ihracatında Dünya'da rakipsiz birinci sıradadır. Fakat fındık kalitesini arttırmazsak bu durum ilerleyen yıllarda değişebilir. Biz projemizde Trabzon'da ve Türkiye'de kaliteli fındık üretimini arttırmak bu sayede de Türkiye'nin Dünya pazarını kaybetmemesi için öneriler sunduk.

İÇİNDEKİLER:

	Sayfa
Özet.....	1
Projenin Amacı	1
1.Giriş.....	3
1.1. Dünya’da Fındık Tarımı.....	4
1.2. Türkiye’de Fındık Tarımı.....	5
1.3. Trabzon’da Fındık Tarımı.....	6
2.Yöntem.....	6
3.Bulgu	7
4.Sonuç ve Tartışma.....	15
5.Sorunlar Ve Öneriler.....	16
6. Kaynakça	19

1. GİRİŞ

Tarım; gerekli ve yararlı bitkileri yetiştirmek, ürün elde etmek amacıyla toprak üzerinde yapılan çalışmaların tümüdür. İnsanlık var oldukça var olması gereken tarım, insanların besin ihtiyaçlarını karşılamamın yanı sıra ekonomik getirisi de olan bir faaliyettir. Tarım sektöründe, ekonomik önemi giderek artmış bir faaliyet de fındık üreticiliğidir. Fındık, yeryüzünde 36-41 derece Kuzey enlemlerinde ve kendine özgü iklim koşullarında yetişen, kıyılardan 30 km içeriye kadar ve 750-1000 rakımı geçmeyen yerlerde ürün verir. Türkiye, İtalya, Azerbaycan, Gürcistan, İran, A.B.D. ve İspanya fındık yetiştirilen başlıca ülkelerdir (Yıldırım,2018).Türkiye, gerek fındık bahçeleri gerekse de fındık üretimi bakımından Dünya’da rakipsiz birinci durumdadır. Ülkemizde Karadeniz Bölgesinin tamamı ve başka bölgeler olmak üzere 33 ilde fındık tarımı yapılmaktadır (Kızıltan ve Yalçın,2010). Karadeniz Bölgesi’nin kıyı kesimleri, fındık tarımı için uygun iklim koşullarına sahiptir. Saçak kök sistemine sahip olan fındık, eğimi yüksek olan arazilerin erozyondan korunmasında etkilidir.

Fındık tarımının günümüzdeki durumunu anlayabilmek için fındığın tarihi gelişimini de incelemek gerekmektedir. Türkiye’de fındığın tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Cumhuriyet döneminde ise gerek üretici desteklemeleriyle gerek yeni fındık politikalarıyla birlikte fındığa verilen önem artmıştır. Bu gelişmeler 1925 yılında başlamıştır. 1938 yılında Fiskobirlik kurularak üreticilerin dayanışması sağlanmaya çalışılmıştır. 1965 yılı itibariyle devlet fındık alımlarına başlamıştır. Fakat ilerleyen yıllarda devletin fındık alımı cazibeli hale gelince fındık dikim alanları plansız bir biçimde hızla yayılmaya başlamıştır. Bu durum üzerine devlet 1983 yılında 2844 sayılı “Fındık Üretiminin Planlanması Ve Dikim Alanlarının Belirlenmesi Hakkında Kanun’u çıkartmıştır (Ay, 2019).

“2844 sayılı kanun çeşitli düzenlemeler geçirmiş, 2009’da Yeni Fındık Stratejisi Kapsamında fındık bahçeleri yerine alternatif ürün dikecek olanlara devlet desteği sağlanması kararlaştırılmıştır. İsteddiği etkiyi sağlayamayan bu karar fındıkta mevcut sorunlara çözüm sağlayamamıştır. Fındık fiyatlarının serbest piyasa koşullarında belirlenmesinin kararlaştırılmasıyla üretimin önemli kısmını gerçekleştiren küçük üretici piyasada bir başına kalmıştır. Sürekli artan gider masrafları, düşük fındık ücretleri, üreticinin yaşlanması gibi faktörler fındığı ana geçim kaynağı olmaktan çıkartarak yan gelir kaynağı haline getirmiştir.” (Ay,2019)

Birçok ailenin bütçesine ekonomik katkı sağlayan fındık çevresel, sosyal ve ekonomik öneme sahiptir (Doğanay,2005). Bunun yanında fındık üreticileri, çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır. Fındık üretiminin artması ve devam etmesi bölgenin sürdürülebilir kalkınması için oldukça önemlidir. Bu projede Trabzon’daki fındık üretiminde karşılaşılan sorunlar tespit edilerek üretimi artırmak ve sürekliliğini sağlamak ile ilgili çözüm önerilerinde bulunuldu.

1.1. Dünya’da Fındık Tarımı

Kuzey Yarım Küre’nin ılıman iklim kuşağında hemen her bölgede fındık üretilmektedir. Dünya fındık üretiminin büyük bir bölümü Türkiye tarafından karşılanmaktadır (Kızıltan ve Yalçın, 2010:84). Türkiye’nin en büyük tarımsal ihraç ürünü de fındıktır. Ekonomik anlamda ise fındık Türkiye, İtalya, İspanya ve ABD’de üretilmektedir. Almanya gibi en büyük fındık alıcısı ülkeler Türkiye’ye alternatif olması amacıyla Gürcistan, Azerbaycan, Arjantin gibi ülkelerde fındık üretimini teşvik etmektedir.

Ülkeler	1961	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2016	2016 %
Türkiye	76.000	255.000	250.000	375.000	470.000	600.000	646.000	420.000	56,49
İtalya	55.379	78.877	100.600	109.344	98.540	90.270	101.643	120.572	16,22
ABD	10.668	8.400	13.970	19.700	20.410	25.401	28.123	34.473	4,64
Azerbaycan	-	-	-	-	13.334	29.454	32.260	33.941	4,57
Gürcistan	-	-	-	-	14.220	28.800	35.300	29.500	3,97
Çin	2.000	3.800	5.000	8.000	9.000	19.500	24.872	26.071	3,51
İran	20.000	12.000	6.000	4.704	10.290	18.443	12.723	16.327	2,20
Şili	-	-	-	-	183	2.400	10.814	16.173	2,18
İspanya	14.200	20.200	29.900	21.270	25.188	15.086	11.423	15.306	2,06
Fransa	290	481	1.800	3.605	5.019	10.073	8.900	11.041	1,49
Diğer Ülkeler	3.738	5.493	13.866	19.138	9.630	15.165	20.659	20.051	2,70
Genel Toplam	182.275	384.251	421.136	560.761	675.814	854.592	932.717	743.455	100,00

Tablo: Ülkelerin Fındık Üretimi (ton) **Kaynak:** Ziraat Mühendisleri Odası2018 Fındık Raporu

Tablodaki verilere göre dünyada fındık üretiminin en fazla olduğu yer Türkiye olmasına rağmen birim alanda diğer üretici ülkelerden daha düşük verim elde etmektedir. Türkiye de üretim maliyetlerinin fazla olması satış fiyatlarının artmasına sebep olmaktadır. Bu durum da Uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü azaltmaktadır.

Çikolata sanayinde faaliyet gösteren firmalar hammadde tedarik fiyatlarını azaltmak amacıyla Azerbaycan ve Gürcistan’daki fındık üretimini teşvik etmektedirler. Bu olay gelecek yıllarda fındık ihracatımızı olumsuz yönde etkileyecektir. (Harman, 2013)

1.2. Türkiye’de Fındık Tarımı

Ülkemizin Doğu Karadeniz Bölgesi, fındığın anavatanı ve kültür tarihinin başlangıç yeridir. Bu nedenle bölgede geleneksel bir yetiştiricilik var olmuş ve bu durum hâlâ sürmektedir.

İLLER	2014		2015		2016		2017		2017	
	Dikim Alanı (da)	Üretim (ton)	Dikim Alanı (da)	Üretim (ton)	Dikim Alanı (da)	Üretim (ton)	Dikim Alanı (da)	Üretim (ton)	Dikim Alanı (da)	Üretim %
Ordu	2.271.828	84.874	2.271.830	200.938	2.270.923	93.030	2.270.923	213.572	32,14	31,64
Samsun	895.936	73.544	906.229	90.857	936.087	67.855	936.182	96.240	13,25	14,26
Giresun	1.171.369	31.567	1.171.112	105.023	1.170.872	37.591	1.171.020	93.339	16,57	13,83
Sakarya	721.734	94.895	725.981	82.708	727.976	77.279	730.838	88.840	10,34	13,16
Düzce	626.850	69.503	626.850	69.344	626.850	54.493	631.440	74.350	8,94	11,01
Trabzon	654.317	31.065	653.498	39.126	655.525	28.978	655.524	41.594	9,28	6,16
Zonguldak	235.914	30.148	235.929	22.572	236.185	28.428	238.342	30.932	3,37	4,58
Kocaeli	79.657	7.323	80.617	7.530	79.813	7.033	79.808	11.898	1,13	1,76
Diğer İller	353.808	27.081	354.233	27.902	350.220	25.313	352.593	24.235	4,99	3,59
Toplam	7.011.413	450.000	7.026.279	646.000	7.054.451	420.000	7.066.670	675.000	100,00	100,00

Tablo: İller Düzeyinde Fındık Dikim ve Üretim Miktarları

Kaynak: TÜİK

Türkiye’de fındık üretim alanlarının neredeyse tamamı Karadeniz’in kıyı bölgesindedir. İller düzeyinde fındık üretim miktarını gösteren tablo ’ya göre ülkemizin en önemli fındık üretim merkezi Ordu’dur. Karadeniz bölgesinde Ordu, Giresun, Trabzon, Sakarya, Samsun ve Düzce illeri başta olmak üzere birçok ilde fındık tarımı yapılmaktadır. Batı Karadeniz Bölümünde özellikle de Sakarya ve Düzce’de Trabzon’dan daha fazla fındık üretiminin yapıldığı görülmektedir.

Karadeniz’in doğusundan batısına doğru göç hareketinin olması fındık üretim alanlarının buralarda hızla artmasına sebep olmuştur. Orta ve Batı Karadeniz bölgesinde Samsun, Sinop, Kastamonu, Bolu, Düzce, Sakarya, Zonguldak ve Kocaeli fındık üretiminin yoğun yapıldığı illerdir (Kızıltan ve Yalçın, 2010:82).

Doğu Karadeniz’in eğimli arazi ve toprak yapısından dolayı her bitkinin tarımı yapılamamaktadır. Fındık bu arazide yetişebilecek en iyi üründür. Orta ve Batı Karadeniz bölgesinde ekonomik değeri olan farklı ürünlerde yetişebilmektedir(Doğanay,2005). Doğu Karadeniz Bölgesinin fındık tarımında verim az olmakla beraber kalite fazladır. Orta ve Batı Karadeniz de ise durum tam tersidir. Verim fazla ama kalite düşüktür. Batı Karadeniz ovalarına dikilen fındık ağaçlarının genç olması ve fındık dikim alanlarının geniş olması verimin fazla olmasında belirleyici etken olmuştur. Doğu Karadeniz Bölgesi’nde fındık bahçeleri daha fazla genişleyemediği ve ağaçlar yaşlı olduğu için verim düşüklüğü görülmektedir (Doğanay,2012).

Fındık üretiminin diğer tarımsal ürünlere göre yıl boyunca bakım gerektirmemesi nedeniyle Doğu Karadeniz Bölgesi’nde üreticilerin çoğu tarımsal üretimin dışına çıkmış ve yöreden uzaklaşmışlardır. Fındık üreticileri geçimlerini başka işlerden sağlamak ve hasat zamanı üretim bölgesine gitmektedir. Batı Karadeniz Bölgesi’nde ise üreticiler fındık üretimi ile birebir ilgilenmekte, fındık bahçelerinin bakımını düzenli bir şekilde yapmaktadırlar. Bu da birim alandan elde edilen fındık miktarını Doğu Karadeniz Bölgesi’ne göre önemli oranda artırmaktadır (Harman, 2013).

1.3.Trabzon’da Fındık Tarımı

Fındığın iyi bir gelişme göstermesi ve bol ürün vermesi nemli, ılıman iklim bölgelerinde olmaktadır. Karadeniz Bölgesi’nin kıyı kesimleri, fındık tarımı için uygun iklim koşullarına sahiptir. Trabzon’da görülen iklim, fındık tarımı için oldukça elverişlidir. Fındık tarımının yoğun olarak yapıldığı ilçelerin yıllık sıcaklık ortalamaları ve yağışın mevsimlere dağılımının dengeli olması fındık tarımı açısından son derece uygundur (Doğanay,2005).

Trabzon ili topraklarının büyük bir kısmı asitli ve organik maddece fakirdir. Bundan dolayı toprak koruma tedbirleri alınarak fındık tarımı yapılmalıdır.

Trabzon, Türkiye fındık üretim alanlarının yaklaşık %10’una sahiptir ve fındık üretiminin yaklaşık %9’unu karşılamaktadır. Trabzon’da tarıma elverişli arazilerin yaklaşık %65.5’i fındık tarımına ayrılmıştır yani Trabzon ekonomisi için fındık vazgeçilmez bir tarımsal üründür (TUIK).

0-500 m yükseltisi olan araziler fındık tarımı için en uygun alanları oluştururken, 750m yükseklikten sonra ise ekonomik anlamda fındık tarımı yapılamaz bu nedenle Trabzon’da fındık tarımı, denize kıyısı bulunan ilçelerde daha çok yapılmaktadır.

Trabzon’da fındık alımları, özel sektör ve bir devlet kuruluşu olan Fiskobirlik (Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği) tarafından yapılmaktadır. Ancak son yıllarda Fiskobirlik alımlarında önemli ölçüde azalma meydana gelirken özel sektör alımlarında önemli ölçüde artmalar olmuştur. Özel sektörün üreticiye fındık parasını peşin vermesi bu durumun ortaya çıkmasında en etkili nedendir.

Devletin fındık ürününde destekleme alımlarının yapması, bölge halkının büyük ölçüde fındık tarımına yönelmesine neden olmuştur. Bu sebeple orman ve mera alanları da, fındık bahçesi haline getirilmiştir. Yükseltisi fazla olan ormanlık alanların bilinçsizce fındık bahçesine dönüştürülmesi, kalite düşmesine ve yanlış arazi kullanımı sonucu doğal dengenin bozulmasına sebep olmuştur.

Fındık üretiminin planlanması ve dikim alanlarının belirlenmesi hakkındaki kanun 1983 yılında çıkmasına rağmen 1989 yılında yürürlüğe girmesi fındık dikim alanlarının bilinçsizce ve kontrolsüzce genişlemesine neden olmuştur (Doğanay, 2005).

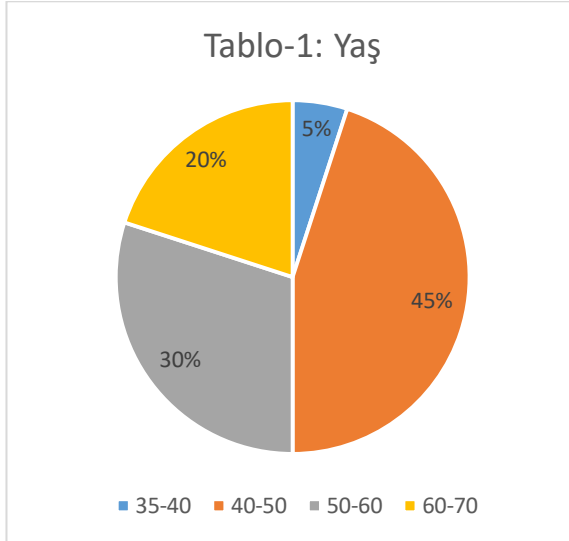
2. YÖNTEM

Öncelikle konuyla ilgili alan yazın taraması yapıldı. Daha sonra problem alanımızla ilgili sorunları tespit etmek için hazırladığımız anket uygulandı. Anketin değerlendirilmesi nicel desende gerçekleştirilen istatistiksel analizlerle yapıldı. Uyguladığımız anketimizin soru analizi ve istatistiki yüzdeleri Microsoft Office Excel 2016 programıyla yapıldı. Bunun yanında İl Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğündeki ayrıca Trabzon Ziraat Odasındaki yetkili memurlarla görüşülerek bölgedeki fındık tarımı ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır.

PROJE İŞ-ZAMAN ÇİZELGESİ

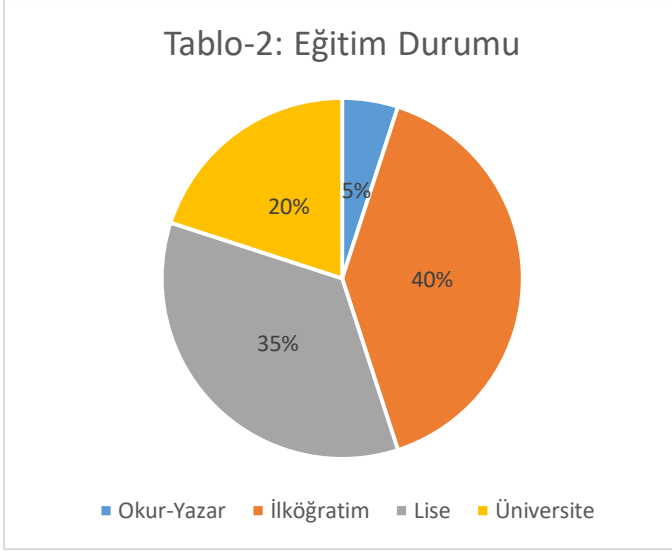
İş Tanımı	Aylar									
	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	
Literatür taraması	x	x	x							
Anketin hazırlanması ve uygulanması		x	x	x						
Anketlerin yorumlanması				x						
İl Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ile görüşülmesi				x						
Proje raporu yazılması					x	x	x	x	x	

3.BULGULAR



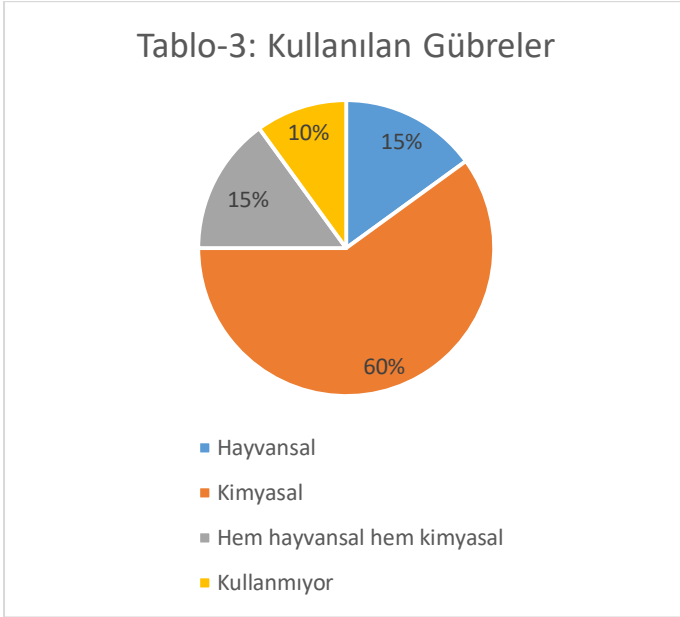
Tablo-1’de görüldüğü gibi “Yaşınız kaç?” sorusuna üreticilerin; %45’i 40-50 arası, %30’u 50-60 arası, %20’si 60-70 arası cevabını verirken %5’i ise 35-40 arası olduğunu ifade etmiştir.

Tablo-2: Eğitim Durumu



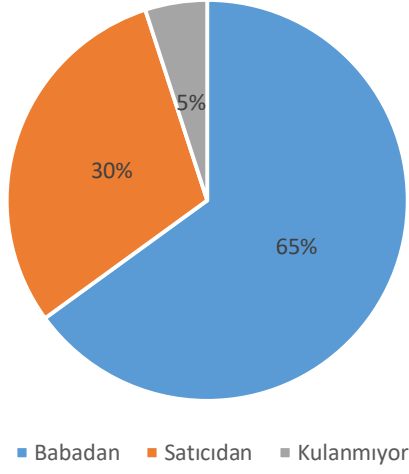
Tablo-2’de görüldüğü gibi “Eğitim durumunuz nedir?” sorusuna üreticilerin; %40’ı ilköğretim, %35’i Lise, %20’si üniversite mezunu cevabını verirken %5’i ise sadece okuryazar oldukları belirttiler.

Tablo-3: Kullanılan Gübreler



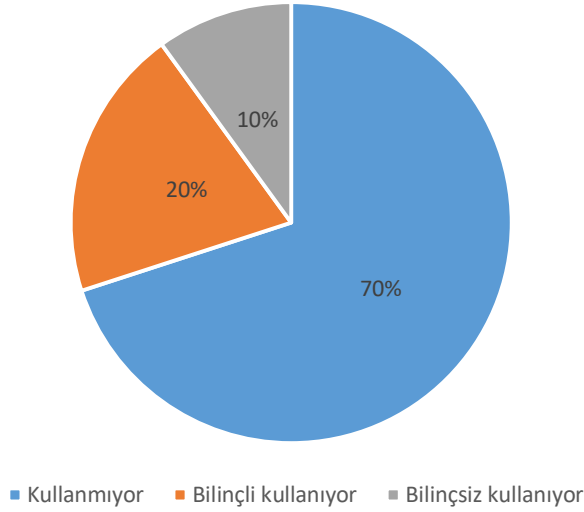
Tablo-3’te görüldüğü gibi “Kullandığınız gübreler nedir?” sorusuna üreticilerin; %60’ı kimyasal, %15’i hayvansal, %15’i hem hayvansal hem kimyasal cevaplarını verirken %10 ise gübre kullanmadığını söylemiştir.

Tablo-4: Gübre Çeşidini Belirleme



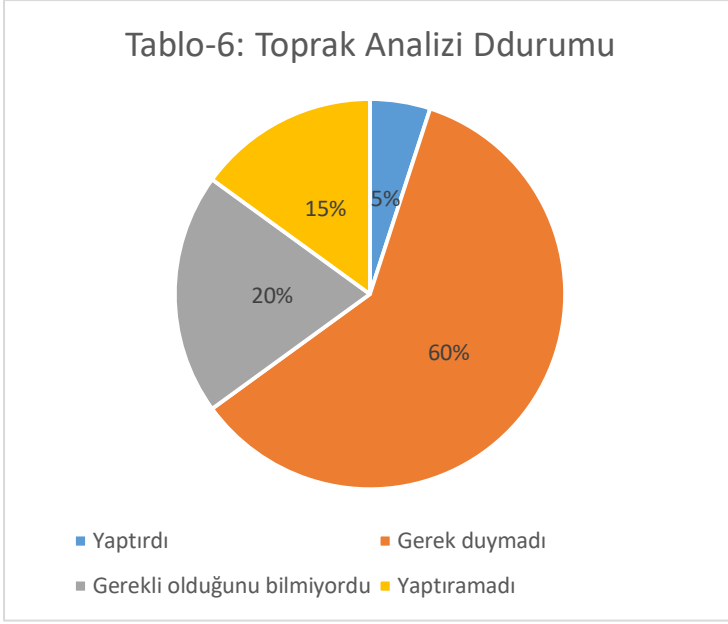
Tablo-4'te görüldüğü gibi "Gübre çeşidini nasıl belirlediniz?" sorusuna üreticilerin; %65'i babadan, %30'u satıcıdan öğrendikleriyle gübre çeşidini belirledikleri cevabını verirken %5'i ise gübre kullanmadıklarını belirttiler.

Tablo-5: Tarım İlacı Kullanımı



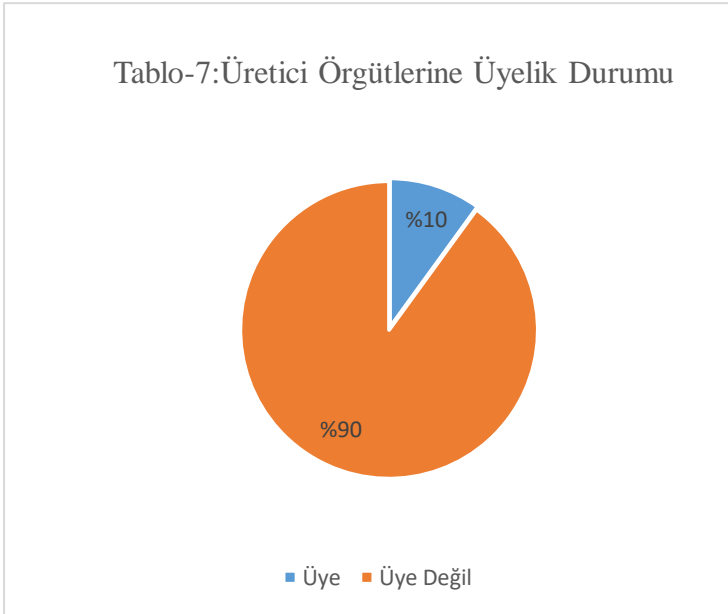
Tablo-5'te görüldüğü gibi "Tarım ilacı kullanıyor musunuz?" sorusuna üreticilerin; %70'i kullanmadığını, %20'si bilinçli kullandığı cevabını verirken %10'u ise bilinçsiz kullandığını söylemiştir

Tablo-6: Toprak Analizi Ddurumu



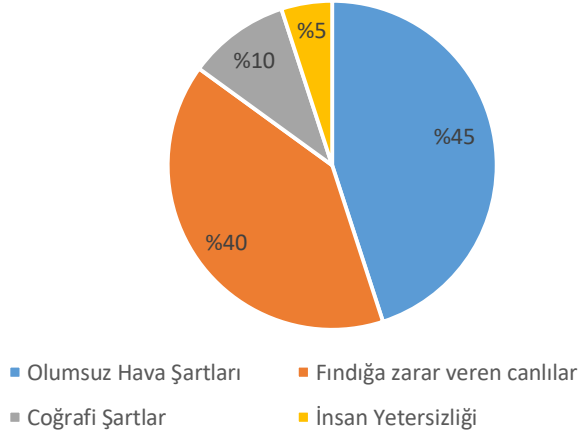
Tablo-6’da görüldüğü gibi “Toprak analizi yaptırdınız mı?” sorusuna üreticilerin; %60’ı gerek duymadığı için yaptırmadığını, %20’si gerekli olduğunu bilmediği için yaptırmadığını, %15’i yaptıramadığı cevabını verirken %5’i ise yaptırdığını söylemiştir.

Tablo-7:Üretici Örgütlerine Üyelik Durumu



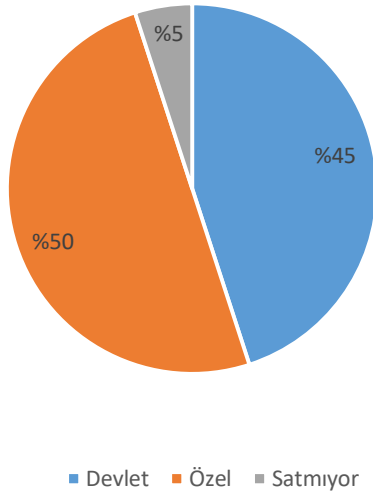
Tablo-7’de görüldüğü gibi “Üretici örgütlerine üye misiniz?” sorusuna üreticilerin; %90’ı üye olmadığını söylerken %10’u ise üye olduğunu söylemiştir.

Tablo-8:Fındık Üretiminde Karşılaşılan Sorunlar

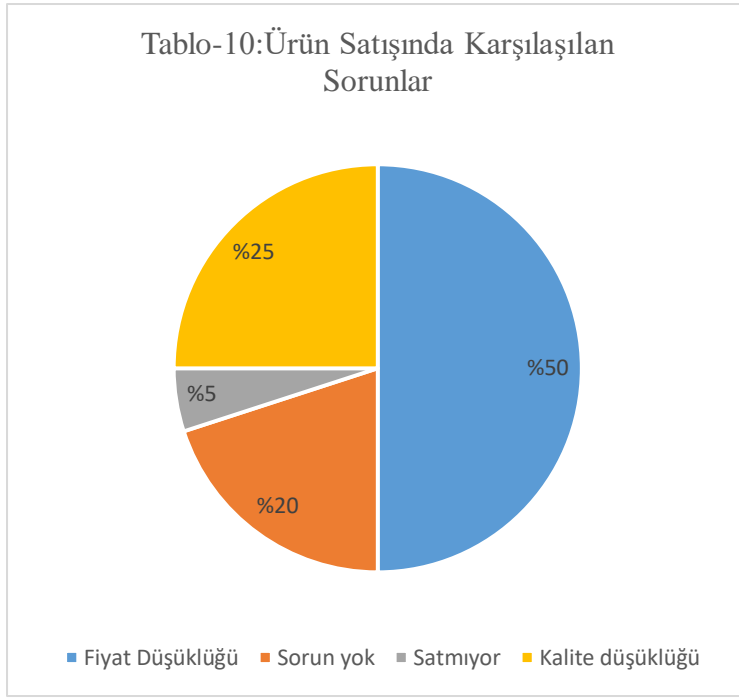


Tablo-8’de görüldüğü gibi “Fındık üretiminde karşılaşılan sorunlar nelerdir?” sorusuna üreticilerin; %45’i olumsuz hava şartları, %40’ı fındığa zarar veren canlılar, %10’u coğrafi şartlar cevabını verirken %5’i insan yetersizliği cevabını vermiştir.

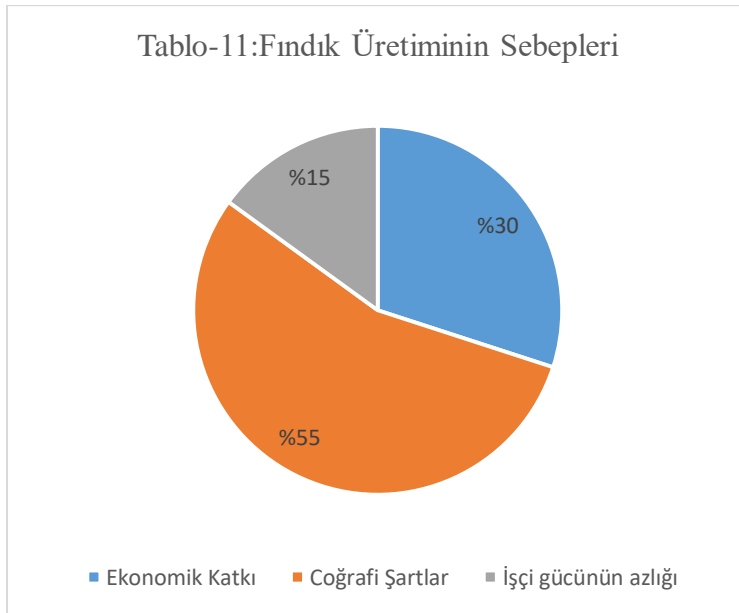
Tablo-9:Satım Şekli



Tablo-9’da görüldüğü gibi “Fındığı nereye satıyorsunuz?” sorusuna üreticilerin; %50’si özel sektöre, %45’i devlete cevabını verirken %5’i ise fındığını satmadığını söylemiştir.

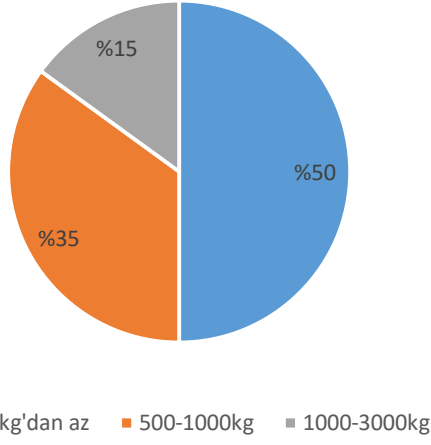


Tablo-10’da görüldüğü gibi “Ürün satışında karşılaştığınız sorunlar nelerdir?” sorusuna üreticilerin; %50’si fiyat düşüklüğü, %25’i kalite düşüklüğü, %20’si sorun olmadığı cevabını verirken, %5’i ise fındığı satmadığı için sorun görmediğini söylemiştir.



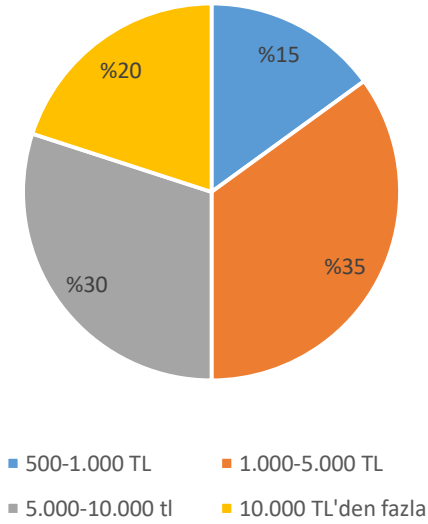
Tablo-11’de görüldüğü gibi “Neden fındık üretiyorsunuz?” sorusuna üreticilerin; %55’i coğrafi şartlar, %30’u ekonomik katkı cevabını verirken %15’i ise iş gücünün az olması cevabını vermiştir.

Tablo-12:Yıl İçerisinde Üretilen Fındık Miktarı



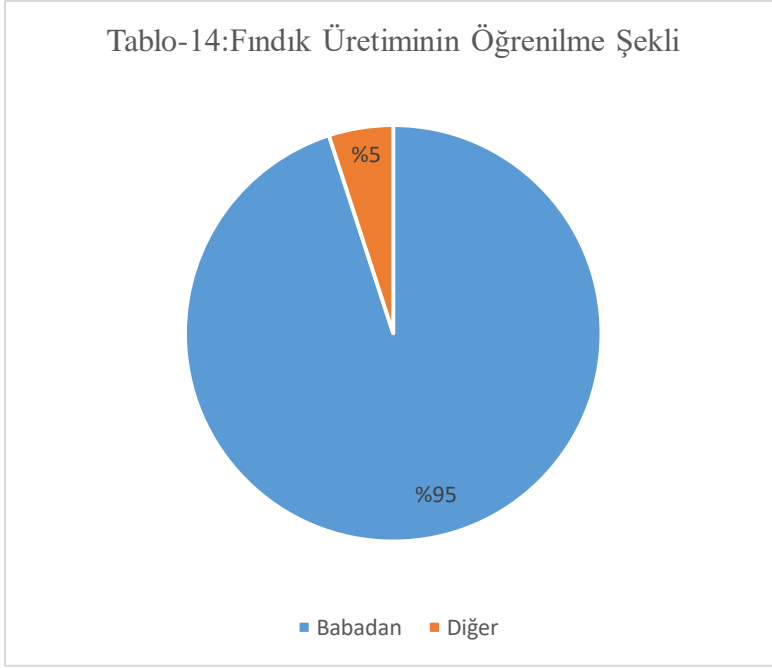
Tablo-12'de görüldüğü gibi “Yıl içerisinde ne kadar fındık üretiyorsunuz?” sorusuna üreticilerin; %50’si 500 kg’dan az, %35’i 500-1000 kg arası cevabını verirken %15’i ise 1000-3000 kg arası cevabını vermiştir.

Tablo-13:Fındıktan Yıllık Kar Eldesi



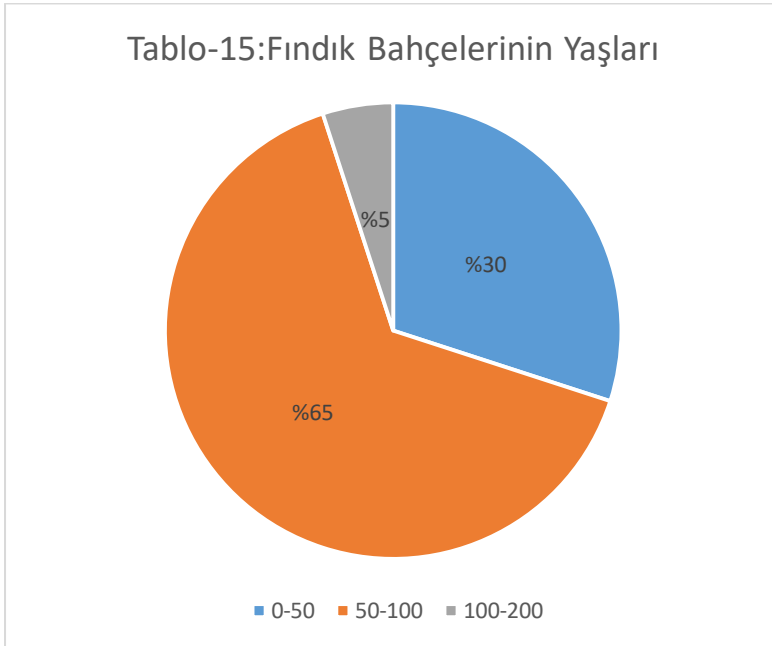
Tablo-13’de görüldüğü gibi “Fındıktan yıllık ne kadar kar elde ediyorsunuz?” sorusuna üreticilerin; %35’i 1000-5000 TL arası, %30’u 5000-10.000 TL arası, %20’si 10.000 TL’den fazla cevabını verirken %15’ise 500-1000 TL arası cevabını vermiştir

Tablo-14:Fındık Üretimini Öğrenilme Şekli



Tablo-14’de görüldüğü gibi “Fındık üretimini nasıl öğrendiniz?” sorusuna üreticilerin; %95’i babadan cevabını verirken %5’i ise diğer cevabını vermiştir.

Tablo-15:Fındık Bahçelerinin Yaşları



Tablo-15’de görüldüğü gibi “Fındık bahçenizin yaşı kaçtır?” sorusuna üreticilerin; %65’i 0-50 yaş arası, %30’u 50-100 yaş arası cevabını verirken %5’i ise 100-200 yaş arası cevabını vermiştir.

Ayrıca yapılan anket sonucu üreticilerin hepsi bahçenin verimini artırmak için ocak altı temizleme, dip sürgünü temizleme ve budama işlemlerini uygulamaktadır.

4-SONUÇ VE TARTIŞMA

Üreticilerle yapılan anket sonuçlarını değerlendirerek şu sonuçlara ulaştık:

1) Tablo-1’te görüldüğü gibi “Yaşınız kaç?” sorusuna üreticilerin; %45’i 40-50 arası, %30’u 50-60 arası, %20’si 60-70 arası cevabını verirken %5’i ise 35-40 arası olduğunu ifade etmiştir. Yani fındık tarımıyla çoğunlukla yaşlı nüfus ilgilenmektedir. Bu da fındık tarımından istenilen verimi ve üretimde sürekliliği engellemektedir.

2) Tablo-2’de görüldüğü gibi “Eğitim durumunuz nedir?” sorusuna üreticilerin; %40’ı ilköğretim, %35’i Lise, %20’si üniversite mezunu cevabını verirken %5’i ise sadece okuryazar oldukları belirttiler. Yani üreticilerin eğitim durumu genel olarak düşüktür. Bu durum fındık tarımı yapan üreticilerin bilinçsiz kişiler olduğunu göstermektedir.

3) Tablo-3’te görüldüğü gibi “Kullandığınız gübre nedir?” sorusuna üreticilerin; %60’ı kimyasal gübre kullandığını söylemiştir. Yani üreticiler çoğunlukla kimyasal gübre kullanmaktadırlar. Tablo-4’de görüldüğü gibi “Gübre çeşidini nasıl belirlediniz?” sorusuna üreticilerin; %65’i babadan, %30’u satıcıdan öğrendikleriyle gübre çeşidini belirledikleri ifade ettiler. Yani üreticiler gübre seçimini babadan ve satıcıdan aldıkları geleneksel bilgilerle yapmakta, bilirkişilerden doğru bilgi alarak yapmamaktadırlar. Gübrelerin bilinçsiz olarak yanlış seçilmesi ve kullanılması hem toprak kirliliğine hem de canlılar üzerinde olumsuz sonuçlara sebebiyet vermektedir.

4) Tablo-5’te görüldüğü gibi “Tarım ilacı kullanıyor musunuz?” sorusuna üreticilerin; %70’i kullanmadığını, %20’si bilinçli kullandığını söylemiştir. Genel olarak tarım ilacı kullanılmamakla birlikte kullananların da bilinçli oldukları görülmektedir. Üreticiler kendilerine göre bilinçli olduklarını düşünmektedirler fakat biz, üreticilerin bir kısmının bilirkişilerden eğitim almadıkları için bu bilincin yeterli olmadığını düşünmekteyiz

5) Tablo-6’da görüldüğü gibi “Toprak analizi yaptırdınız mı?” sorusuna üreticilerin; %95’i yaptırmadığını söylemiştir. Yani fındık bahçeleri genellikle toprak analizi yaptırılmamış. Bu durum toprağın fındık kalitesini ve verimini düşürmektedir.

6) Tablo-7’de görüldüğü gibi “Üretici örgütlerine üye misiniz?” sorusuna üreticilerin; %90’ı üye olmadığını söylemiştir. Yani üretici örgütleri bilinmemekte bundan dolayı üye olunmamaktadır. Bu da üreticilerin; haklarının korunmasında, fındık satım işlemlerinde kayıplara sebep vermektedir.

7) Tablo-8’de görüldüğü gibi “Fındık üretiminde karşılaşılan sorunlar nelerdir?” sorusuna üreticilerin; %45’i olumsuz hava şartları, %40’ı fındığa zarar veren canlılar, %10’u coğrafi şartlar cevabını verirken %5’i insan yetersizliği cevabını vermiştir. Yani üreticiler en çok fındık kurutma aşamasında yağıştan; fındığın oluşum aşamasında ise fındık zararlılarından, fındığın toplama aşamasında coğrafi şartlardan ve insan yetersizliğinden mustarıptır.

8) Tablo-9’da görüldüğü gibi “Fındığı nereye satıyorsunuz?” sorusuna üreticilerin; %50’si özel sektöre sattığını söylemiştir. Üreticilerin çoğu devlete üye olmadığı için fındığını tüccara satmaktadır. Fakat üreticilerin söylediklerine göre, özel sektör fındığı ucuza almaktadır. Bu durum üreticilerin ekonomik getirisini azaltmaktadır. Ayrıca Tablo-10’da

görüldüğü gibi “Ürün satışında karşılaştığınız sorunlar nelerdir?” sorusuna üreticilerin; %50’si fiyat düşüklüğü, %25’i kalite düşüklüğü, cevabını vermiştir. Yani üreticiler en çok fiyat düşüklüğünden şikâyetçidir.

9) Tablo-11’de görüldüğü gibi “Neden fındık üretiyorsunuz?” sorusuna üreticilerin; %55’i coğrafi şartlar, %30’u ekonomik katkı cevabını vermiştir. Yani üreticiler fındık tarımını, birincil geçim kaynağı olarak görmemekte ve fındık tarımını, coğrafi şartların olumsuzluğundan dolayı ekonomik getirisi yüksek olan başka bir tarım ürünü yetiştiremedikleri için yapmaktadır.

10) Tablo-12’de görüldüğü gibi “Yıl içerisinde ne kadar fındık üretiyorsunuz?” sorusuna üreticilerin; %50’si 500 kg’dan az cevabını vermiştir. Ayrıca Tablo-13’de görüldüğü gibi “Fındıktan yıllık ne kadar kar elde ediyorsunuz?” sorusuna üreticilerin; %35’i 1000-5000 TL arası, %30’u 5000-10.000 TL arası cevabını vermiştir. Bu durumlar fındığın birincil geçim kaynağı olmaması ve fındık bahçeleriyle yeterince ilgilenilmemesi sonucu ortaya çıkmıştır.

11) Tablo-14’te görüldüğü gibi “Fındık üretimini nasıl öğrendiniz?” sorusuna üreticilerin; %95’i babadan cevabını vermiştir. Yani fındık tarımı için özel bir eğitim alınmamaktadır. Bu durum üretilen fındığın kalitesini ve verimini düşürmektedir.

12) Tablo-15’de görüldüğü gibi “Fındık bahçenizin yaşı kaçtır?” sorusuna üreticilerin; %65’i 50-100 yaş arası cevabını vermiştir. Fındık bahçeleri genellikle yaşıdır. Bu durum istenilen verimi ve kaliteyi düşürmektedir.

13) Fındık üretiminde hala ilkel yollar kullanılmaktadır. Teknolojik yeniliklerden faydalanılmamaktadır. Bu da üretimi, kaliteyi ve verimli zaman kullanımını olumsuz etkilemektedir.

Ayrıca İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğündeki yetkili memurlarla yapılan görüşmelerden de şu sonuçlar çıkarılmıştır: Tarım İl Müdürlüğündeki yetkili memurlar, fındık üreticilerinin bilgisiz olduğunun farkında olduğu için bilgilendirme amaçlı faaliyetler, toplantılar ve örnek uygulamalar yapmaktadırlar. Bazı üreticiler bu seminerlere gönüllü bir şekilde katılırken bazı üreticiler bu durumun gerekli olduğunu bilmedikleri için bu seminerlere katılmamaktadırlar. Bu durum fındık üretimini olumsuz etkilemektedir.

5-SORUN VE ÖNERİLER

1-Trabzon’da fındık üreticileri, özel bir fındık tarımı eğitimi almayı sadece babadan kalma yöntemleri öğrenmektedirler. Bu da fındık tarımının yenilenmesini ve gelişmesini engellemektedir. Bu sorunu aşmak için formal eğitim veren kurumlarda birtakım düzenlemeler yapılmalıdır. Türkiye’de özellikle fındık tarımının çok olduğu Doğu Karadeniz bölgesi başta olmak üzere fındık tarımı yapılan illerin meslek liselerinde ayrıca Trabzon’daki üniversitelerde fındık tarımı bölümleri açılabilir veya okutulan derslerin arasına fındık tarımı dersi konulabilir. Ziraat fakültesi mezunu öğrencilerin Tarım Bakanlığı bünyesinde kaliteli fındık tarımı yapabilecekleri Ar-ge alanları oluşturulur. Bu şekilde hem fındık tarımı devletin kontrolünde gerçekleşmiş olur hem de fındık tarımı daha bilinçli yapılır.

2-Üreticiler çoğunlukla kimyasal gübre kullanmakta, kullandıkları gübre ve tarım ilaçlarını da bilinçsizce uygulamaktadırlar. Ayrıca üreticilerin büyük bir kısmı toprak analizi yaptırmanın önemini bilmiyor dolayısıyla da toprak analizi yaptırmıyor. Bu sorunlar da eğitim kurumlarına yönelik yukarıda belirtilen önerimizle aşılabılır. Eğer üretici fındık tarımı eğitimi almışsa gübre kullanımını da toprak analizi gerekliliğini de bilir ve yaptırır. Okullar açılıp ilk öğrencilerin mezun olması zaman alacağı için şu an var olan bahçelerde toprak analizi yaptırılması için üreticiler bilinçlendirilmelidir. Yüksek verim elde etmek isteniyorsa özellikle gübre ve tarım ilaçlarının kullanımına dikkat edilmeli, üreticiye kullanmayı öğretmek satışı yapılmalı hatta imkân varsa bu iş bilirkişi tarafından yapılmalıdır.

3-Bölgede fındık tarımı yapan üreticilerin yaş ortalamalarının yüksek olması fındık tarımının genç nesle aktarılamamasına sebep olmaktadır. Bu sorunu aşmak için gençlerin okullarda açılan fındık tarımı bölümlerinde okuyup iş sahibi olmaları için teşvik edilmesi gerekir. Ayrıca fındığın da diğer tarım ürünleri gibi dış ve iç pazarda Türkiye'ye büyük bir ekonomik getirisi olduğu için fındık alımını sürekli hale getirecek projeler desteklenmelidir.

4-Dünya fındık üretiminde ilk sırada yer alan ülkemizin, fındık tüketiminde oldukça düşük düzeyde kalması sorun oluşturmaktadır. Oysaki fındık; vitamin, mineral, protein, lif açısından zengin bir besin kaynağıdır. Kalp, beyin, kemik sağlığı üzerine olumlu etkileri vardır. Ayrıca bağışıklığı güçlendirip kanser önleyici rolü de bulunmaktadır. Fındığın bu gibi faydalı özellikleri ön plana çıkaran reklamlar yapıp iç piyasada tüketimi arttırılabilir.

5- Fındığın kullanım alanlarının kısıtlı olması fındığın tüketimini ve ekonomik değerini azaltmaktadır. Bu sorunun giderilmesi için fındık içi, kabuğu ve posasının yeni kullanım alanları araştırılmalıdır. Örneğin: Son zamanlarda sağlıksız besinlerin yerine kullanılabilir alternatif sağlıklı besin arayışı sürmektedir. Olumsuz etkileriyle adını sıkça duyuran beyaz un yerine sağlıklı, doğal ve herkese hitap eden sağlıklı unlar oldukça dikkat çekmektedir. Bu unlar arasında yer alan fındık unu sağlığa zarar vermeden beyaz unun kullanıldığı her yer de rahatlıkla kullanılabilir. Fındık ununun kullanımının artırılması için reklam çalışmaları yapılmalıdır. Bu zamana kadar bulunmuş olan fındık ürünlerinin kullanımını ve tüketimi de teşvik edilmelidir.

6-Bölgede yağışların fazla olması, iyi kurutma yapılamaması ve depolama şartlarının olumsuzluğu aflatoksin oluşumuna neden olmaktadır. Aflatoksin de fındık ihracatında karşılaşılan önemli sorunlardan biridir. Bu konuda çiftçiler bilgilendirilerek, özellikle hasat sonrası yapılan işlemlerde daha dikkatli olunması sağlanmalıdır. Örneğin ABD'de ürünün kurutulma işlemi hasattan hemen sonra sıcak hava üfleme sistemi kullanılarak yapılmaktadır. Bizde bu uygulama ile kurutma sorununu aşıabiliriz.

7-Fındık zararlılarıyla mücadelede yetersiz kalmaktadır. Kimyasal tarım ilaçları kullanıldıkça ekolojik denge bozulmakta ve yeni parazitler bölgeye yerleşmektedir. Bunun için tarım zararlılarıyla ekolojik dengeyi bozmadan organik tarım ilaçlarıyla mücadele yoluna gidilmeli bu yönde yeni çalışmalar yapılmalıdır.

8-Üreticilerin çoğu, devlete üyeliği olmadığı için fındığını tüccarlara satıyor. Fakat söylediklerine göre fındık tüccarları fındığı düşük fiyata alıyor. Bu sorunun önüne geçilmesinin en kesin yolu üreticilerin ilçe tarım müdürlüğüne gidip fındık bahçelerini beyan etmeleridir. Bunun dışında devlet, fındık tüccarlarına da bir çözüm yolu bulmalıdır ki bizim fikrimiz şöyledir: Her yıl TMO ya da Fiskobirlik fındık fiyatlarını mayıs-nisan aylarında

açıklar. Devlet, açıkladığı bu fiyat üzerinden tüccarlar için yeni bir fiyat belirler. Bu şekilde devlet ile özel arasında denge sağlanır. Ayrıca üretici ile tüccar arasında bir senet belgesi yapılır. Bu şekilde iki tarafında gerektiğinde mahkemede hakkı savunulabilir.

9-Fındık bahçelerinin çoğunlukla yaşlı olmaları ve bu durumun fındık kalitesini olumsuz yönde etkiliyor olması bir sorundur. Bu sorunu gidermek için devletin belirlediği yetkililer bütün fındık dikili arazileri gezip kaç yıllık olduğunu araştırmalıdır. Bahçe devlete kayıtlı değilse kaydı yapılmalıdır. Çok yaşlı olduğu için verimi düşük olan ağaçlar belirlenip sökme yoluna gidilmelidir. Yerine yeni fındık fidanları ocak dikim sisteminden uzaklaşıp daha verimli olduğu tespit edilen çift dikim sistemi uygulanarak dikilmeli ya da o arazide ekonomik getirisi daha yüksek olabilecek bir ürün varsa onu dikmek için bahçenin sahibiyile anlaşma yoluna gidilmelidir. Bahçe sökülür ise yeni fındık fidanları ya da dikilecek diğer tarım ürünlerini devlet karşılamalıdır. Yeni dikilen fındık ağaçları fındık verene kadar üreticinin zararı yine devlet tarafından karşılanmalıdır. Her yıl fındık bahçeleri devlet yetkilileri tarafından kontrol edilip bahçenin durumu hakkında bilgi alınmalıdır.

10-Fındık üreticilerinin hala ilkel yolları kullanmaları yeni teknolojik çalışmalardan faydalanmamaları kaliteyi ve verimi düşürmektedir. Günümüzde ileri tarım teknolojileri kullanılarak toprak analizi, toprak işleme ve ürün gelişiminin izlenmesi daha güvenilir ve sağlıklı bir şekilde yapılmaktadır. Topraktaki besin elementlerinin analizi sırasında Küresel Konum Belirleme Sistemi olan GPS'den yararlanılarak örneklerin alındığı konum belirlenebilmekte ve bu bilgi sayesinde tarlanın besin elementleri bakımından haritası çıkarılabilmektedir. Ayrıca GPS ve sensörler yardımıyla, toprak işleme derinliğinin miktarı saptanabilmektedir. İşleme derinliğini toprak sıkışmasının derinliğine bağlı olarak azaltmak veya artırmak yoluyla enerji tasarrufu sağlanabilmekte ve aşırı toprak işlemeye bağlı erozyon gibi olumsuzlukların da önüne geçilebilmektedir. Trabzon'da fındık tarımı yapılan alanlarda GPS kullanılarak mineral haritası çıkarılmalı. Buna göre toprak havalandırması ve gübrelemesi yapılmalıdır. Yine GPS sistemi ile toprak işleme derinliği de belirlenmelidir.

11- Çikolata sanayinde faaliyet gösteren firmaların hammadde tedarik fiyatlarını azaltmak amacıyla ekonomisi güçlü ülkeler tarafından Azerbaycan ve Gürcistan'daki fındık üretimi teşvik edilmektedir. Bu durum gelecek yıllarda fındık ihracatımızı olumsuz yönde etkileyecektir. Bu durumu aşmak için devletin gözetiminde ve kaliteli fındık üretilmelidir. Böyle olursa, diğer ülkeler fındığı daha kaliteli olduğu için Türkiye'den alır. Böylece dış pazarın güveni sağlanır ve arz-talep dengesi sağlanmış olur.

12-Üreticilerin büyük bölümünün birincil geçim kaynağının fındık dışı faaliyetlere dönüşmesiyle toprağın ve bahçelerin bakımının yapılmaması da başka bir sorundur. Bu sorunun giderilmesi için üreticilerin geçim kaynağı sadece fındık tarımı olmalı ve yıl içerisinde sadece fındık ile uğraşmaları gerekmektedir. Örneğin fındık yağı ve 5. Maddede de bahsettiğimiz gibi fındık unu şuan alternatif birer ürün oldukları için ilgi odağı konumundadırlar. Üreticiler yazın topladıkları fındıklarla, kışın fındık unu veya soğuk sıkım fındık yağı üretebilirler. Elde ettiği ürünleri direkt satabilirler. Böylece üreticilerin hem birincil geçim kaynakları fındık tarımı olmuş olur hem daha çok para kazanırlar hem de fındık bahçeleriyle daha çok ilgilenebilir.

6-KAYNAK LAR

Ay, K.(2019). Fındık Tarımındaki Dönüşüm Ve Toplumsal Yansımaları: Giresun İli Duroğlu Beldesi Örneği,(Yüksek Lisans Tezi) T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Sosyoloji

Cansev, A. , Tüccar, M.,Turhan,Ş.(2018). Sakarya İli Kocaeli İlçesi'nde Faaliyette Bulunan Fındık İşletmelerinin Mevcut Yapısı Ve Sorunları. Bahçe, 47(2): 23–31

Doğanay, H. (2012).Türkiye Fındık Meyvacılığındaki Yeni Gelişmeler. Doğu Coğrafya Dergisi,17(27):1-22

Doğanay, S.(2005). Trabzon Geneline Fındık Tarımı. Doğu Coğrafya Dergisi,10(13):233-252.

Günay, S.(2007). Türkiye'de Ekolojik Fındık Tarımının Başlaması ve Etkileri Üzerine Bir Örnek: Çamlıca Köyü (Samsun) . Ekoloji,16(63) 7-15

Harman, C.(2013). Karadeniz Bölgesi'ndeki Endemik Tarım Ürünleri: Fındık, Çay Ve Kivinin Üretimi, Pazarlanması Ve Tüketimi, (Yüksek Lisans Tezi) T.C. Giresun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine Göre Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'nda Hazırlanan

Kayalak,S.(2009). Türkiye Fındık Piyasasındaki Ekonomik Değişkenlerin Yapısal Değişimi ve Zaman Serisi Analizi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Kayalak,S.,Özçelik,A..(2012).Türkiye'de ve Dünyada Fındık Politikaları. Tarım Ekonomi Dergisi,18(2):43-53.

Kızıltan,A.,Yalçın,H. (2010). Türkiye'de Fındık Sektöründe Üreticilerin Sorunları: Samsun İlinde Bir Uygulama. Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi,24(4): 79-98

Mediha,M.,Albayrak,V.(2008) ‘‘Fındıkta Destek Politikalarındaki Değişimin Üretici Üzerindeki Etkisi’’,(Yüksek Lisans Tezi). T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Teorisi Anabilim Dalı

Tekin, A. B. ve Değirmencioğlu, A. (2010).Tarımsal Bilişim: İleri Tarım Teknolojileri. XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 10-12 Şubat, Muğla Üniversitesi 351

Trabzon Valiliği İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ‘‘Fındık Bahçelerinde Yenileme ve Gençleştirme ‘‘ kitapçığı

Yazarkan,H.(2016). ‘‘Üretim İşletmelerine Ait Fındık Bahçelerine İlişkin Mali İşlemlerin Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) Çerçevesinde Muhasebeleştirilmesi: Durak Fındık A.Ş. Örneği ’’, Yönetim Ve Ekonomi, 23:2

http://www.zmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=30070&tipi=17&sube=0

tarihi 2.12.2019

erişim